

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Wychowanie pokolenia ekranów dotykowych na przykładzie matczynego opisu aktywności dziecka dwuletniego

Author: Tomasz Huk

Citation style: Huk Tomasz. (2018). Wychowanie pokolenia ekranów dotykowych na przykładzie matczynego opisu aktywności dziecka dwuletniego. "Chowanna" (T. 1, (2018), s. 51-63).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Tomasz Huk

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wychowanie pokolenia ekranów dotykowych na przykładzie matczynego opisu aktywności dziecka dwuletniego

Wstęp

Korzystanie z nowych mediów w wychowaniu dzieci w wieku przedszkolnym jest ważnym tematem podejmowanym w badaniach naukowych, ponieważ to właśnie wtedy rozpoczyna się przygotowanie dziecka do podjęcia nauki szkolnej¹. Współczesne media coraz częściej wkraczają w świat coraz młodszych dzieci, których postawy kształtowane są przede wszystkim w środowisku rodzinnym². Udział nowych mediów w rozwoju dziecka na etapie wczesnego dzieciństwa nie jest jednak często poruszany problemem w publikacjach naukowych³. Jest to zatem ten wycinek rzeczywistości, który powinien stać się ważny w dyskursie nie tylko potocznym, lecz także tym prowadzonym wśród badaczy. Inspiracją do przeprowadzenia zaprezentowanych w niniejszym tekście badań były własne, często przypadkowe, dlatego „nienaukowe”, obserwacje, a także publikacje: *Małe dzieci w świecie*

¹ T. Huk: *Media jako czynnik wspierający rozwój dziecka w wieku przedszkolnym*. W: *Człowiek – media – edukacja*. Red. J. Morbitzer, E. Musiał. Kraków: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych, Uniwersytet Pedagogiczny, 2013, s. 137.

² M. Frania: *Selected Aspects of the Family Environment of Creative People as Exemplified by Research Conducted among Academic Youth*. „The New Educational Review” 2010, vol. 20, s. 97–106.

³ J. Pyżalski: *Technologie informacyjno-komunikacyjne a dzieci w wieku przedszkolnym – model szans i zagrożeń*. W: *Człowiek – media – edukacja...*, s. 305.

technologii informacyjno-komunikacyjnych. Pomiędzy utopijnymi szansami a przesadzonymi zagrożeniami pod redakcją Jacka Pyżalskiego, jak również *Jak małe dzieci korzystają z urządzeń mobilnych? Raport na podstawie danych zebranych od rodziców* autorstwa Agnieszki Bąk. Co prawda treści wspomnianych publikacji dotyczą przede wszystkim dzieci od 3. do 6. roku życia, stanowiły jednak ważny wkład w prowadzone przeze mnie badania.

Teoretyczna podstawa prowadzonych badań

Zdefiniowanie najistotniejszych pojęć związanych z korzystaniem z mediów w wychowaniu dzieci dwuletnich było kluczowym elementem prowadzonych badań.

Pierwsze ważne pojęcie wyznaczające zakres pytań w przeprowadzonym wywiadzie dotyczyło **mediów**. Czym zatem są owe media w tej perspektywie badawczej? Media znaczeniowo powiązane są z kanałem komunikacyjnym, często utożsamianym z medium, które – zdaniem Tomasza Gobana-Klasa – oznaczało „coś”, co jest „pomiędzy”, co umożliwiło realizację celu komunikacyjnego; medium to inaczej środek lub nośnik informacji⁴. W *Słowniku wiedzy o mediach* czytamy, że termin „media” w szerszym znaczeniu obejmuje telewizję, radio, prasę oraz technologie związane z utrwalaniem i przekazywaniem informacji w czasie i przestrzeni⁵. W tym sensie, zdaniem Macieja Tanasia, „ostatnim dzieckiem ewolucji mediów będzie komputer”⁶, który wyznaczył kierunek rozwoju „nowych mediów”. Nowe media zaś to techniki, technologie i instytucje, których działanie opiera się na wykorzystaniu metod cyfrowych w kreowaniu rzeczywistości. Są to najczęściej media tradycyjne, analogowe w nowej, cyfrowej odsłonie⁷. Prowadzone przeze mnie badania oscylowały zatem wokół wybranych mediów tradycyjnych analogowo-cyfrowych, takich jak: kino, radio, telewizja, prasa, książka, oraz „nowych mediów”, takich jak Internet (strony WWW, portale społecznościowe), smartfon, tablet, komputer, z których można korzystać w procesie wychowania dwuletniego dziecka. Jak się jednak

⁴ T. G o b a n - K l a s: *Komunikowanie i media*. W: *Dziennikarstwo i świat mediów*. Red. Z. Bajer, E. Chudziński. Kraków: Universitas, 2000, s. 12.

⁵ *Słownik wiedzy o mediach*. Red. E. Chudziński. Warszawa-Bielsko-Biała: ParkEdukacja, 2007, s. 9.

⁶ M. T a n a s: *Media w katalogu środków dydaktycznych*. W: *Pedagogika medialna*. T. 1. Red. B. Siemieniecki. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007, s. 155.

⁷ Z. B a u e r: *Nowe media*. W: *Słownik wiedzy o mediach...*, s. 42–45.

okazało, że zdecydowaną większością wymienionych mediów opisywane dziecko miało kontakt znikomy lub w ogóle go nie miało.

Drugą ważną kwestią w prowadzonych badaniach to ramy okresu rozwojowego – dzieciństwa – które należy uwzględnić w badaniach dotyczących korzystania przez dzieci z mediów. Zwrócił na to uwagę Jacek Pyżalski, przywołujący opinię badaczy tego okresu rozwojowego. Podkreślają oni, że sposób użytkowania mediów jest zróżnicowany w poszczególnych grupach wiekowych; proponują przyjęcie dwuletnich przedziałów wiekowych: od urodzenia do 2. roku życia oraz od 3. do 4. roku życia⁸. Z kolei Kinga Kuszak wskazuje, że dzieciństwo „to czas życia, którego początek wyznaczony jest granicą narodzin, zaś koniec zmianami wskazującymi na wchodzenie w okres adolescencji. Ten etap rozwoju dzieli się na trzy fazy: wczesne dzieciństwo, wiek przedszkolny i młodszy wiek szkolny”⁹. W opisywanej perspektywie badawczej zainteresował mnie wycinek dotyczący końcowego okresu wczesnego dzieciństwa, które charakteryzuje się kształtowaniem się poczucia autonomii. Dziecko coraz częściej chce być niezależne od matki, chce samo poznawać i sprawdzać swoje najbliższe otoczenie. Dzieci w tym okresie zaczynają samodzielnie poruszać się, chodzą, biegają, skaczą, wchodzą po schodach, zaczynają jeździć na trzykołowych rowerkach, coraz sprawniej posługują się przedmiotami, manipulują nimi. Poprzez obserwację dorosłych próbują używać przedmiotów w ten sam sposób i poznawać ich przeznaczenie. Opisywany wiek charakteryzuje się wzrostem poczucia świadomości. U dzieci pojawia się tendencja do posiadania, świadomość własnego „ja”, coraz bardziej poszerza się zasób słownictwa. Dziecko zaczyna budować zdania zgodnie z zasadami gramatyki, a uczenie się na tym etapie ma charakter spontaniczny i następuje poprzez naśladownictwo. W tym okresie zwiększa się liczba kontaktów dziecka z innymi dziećmi oraz z osobami dorosłymi¹⁰.

O istotnym w tym artykule pojęciu „pokolenie ekranów dotykowych” jako jedna z pierwszych pisała w 2013 roku Hanna Rosin w „The Atlantic”. Rosin twierdzi, że ręce dzieci „generacji ekranów dotykowych” w sposób naturalny realizują różne działania za pomocą kombinacji

⁸ J. Pyżalski: *Dzieci w wieku przedszkolnym w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych – w stronę zagrożeń*. W: *Małe dzieci w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Pomiędzy utopijnymi szansami a przesadnymi zagrożeniami*. Red. J. Pyżalski. Łódź: Eter, 2017, s. 160.

⁹ K. Kuszak: *Charakterystyka rozwoju dziecka w wieku 3–6 lat*. W: *Małe dzieci w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych...*, s. 10.

¹⁰ K. Apple: *Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?* W: *Psychologiczne portrety człowieka*. Red. A.I. Brzezińska. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005, s. 95–118.

dotykowych¹¹. Z kolei naukowe podejście do pokolenia ekranów dotykowych zaprezentowali w 2017 roku badacze z Uniwersytetu w Essex Katarzyna Kostyrka-Allchorne, Nicholas R. Cooper i Andrew Simpson. Wyniki badań rodziców dzieci między 3. a 6. rokiem życia wskazują, że coraz bardziej popularne w tej kategorii wiekowej urządzenia z ekranem dotykowym pozytywnie wpływają na rozwój dzieci. Zdaniem badanych rodziców, należy jednak zachować pewną równowagę w używaniu tradycyjnych i nowych mediów przez małe dzieci¹². Współczesne dzieci należą zatem do pokolenia ekranów dotykowych, które kształtuje swoją wiedzę, umiejętności oraz postawy poprzez dotyk „szklanego ekranu”. Warto jednak dodać, że opisywane pokolenie, z uwagi na szybki postęp technologiczny, w swoim dorosłym życiu może nigdy nie wykorzystywać „dotyku” jako sposobu komunikacji z medium poprzez ekran. Za dwadzieścia lat technologia ta może okazać się przestarzała, a wszystkie polecenia będą mogły być wydawane słownie lub nawet przy użyciu myśli, co dziś się wydaje pomysłem na pograniczu *science fiction*.

W przeprowadzonych badaniach moją uwagę przykuł przede wszystkim proces wychowania realizowany w domu rodzinnym dwuletniego dziecka w kontekście korzystania przez nie z mediów cyfrowych. W opisie zjawiska skupiłem się między innymi na:

- korzyściach (w opinii matki) związanych z kontaktem małego dziecka z nowymi mediami, który może sprzyjać rozwijaniu podzielności uwagi¹³;
- zagrożeniach ze strony wykorzystania przez dziecko mediów cyfrowych; mogą to być zagrożenia: dla rozwoju fizycznego, poznawczego, emocjonalnego i społecznego, dominacja technologii informacyjno-komunikacyjnych w aktywności dziecka, zagrożenia związane z użyciem Internetu¹⁴.

¹¹ H. Rosin: *The Touch-Screen Generation*. „The Atlantic”, April 2013. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2013/04/the-touch-screen-generation/309250/> [11.07.2017].

¹² K. Kostyrka-Allchorne, N.R. Cooper, A. Simpson: *Touchscreen Generation: Children's Current Media Use, Parental Supervision Methods and Attitudes Towards Contemporary Media*. „Acta Paediatrica” 2017, vol. 106, issue 4 (April), s. 654–662.

¹³ M. Kaczmarszyk: *Neurobiologia wyjątkowości dziecka w wieku 3–6 lat. W: Małe dzieci w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych...*, s. 69.

¹⁴ J. Pyżalski: *Dzieci w wieku przedszkolnym w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych...*, s. 164.

Metodologia badań własnych

Jak już wspomniałem, eksplorowanym przeze mnie obszarem badawczym było wychowanie dziecka dwuletniego w rodzinie. W wyniku analizy literatury dotyczącej tego zjawiska sformułowałem problem zawierający się w pytaniu: W jaki sposób media są wykorzystywane przez dwuletnie dziecko w jego rodzinnej przestrzeni wychowawczej?

Przeprowadzone badania miały charakter jakościowy¹⁵, a zatem pomimo że nie mogą być generalizowane na całą populację, to wyznaczają pewien kierunek prowadzenia kolejnych badań weryfikacyjnych. W celu odpowiedzi na postawione pytanie badawcze w lipcu 2017 roku przeprowadziłem wywiad indywidualny, mało kierowany¹⁶, z matką dwuletniej dziewczynki. Wywiad został przeprowadzony zgodnie z wcześniej przedstawionymi założeniami teoretycznymi. Z uwagi na specyficzne kryteria oceny problemu badawczego w wywiadzie uczestniczyła kobieta dobrana w sposób celowy. Respondentka w chwili badania miała trzydzieści lat, jest absolwentką studiów wyższych magisterskich „komunikacja społeczna” na kierunku politologia. Ukończyła również studia *public relations*, roczne studium fotografii reklamowej oraz szkołę trenerów. Ponadto jest absolwentką kilku kursów związanych z mediami. Jest mężatką, ma jedno dziecko – dwuletnią córkę. Zawodowo zajmuje się mediami społecznościowymi, ma konta we wszystkich polskich mediach społecznościowych, aktywnie działa w organizacjach pozarządowych, a jednym z nich jest Związek Harcerstwa Polskiego. Respondentka posiada zatem wysoki poziom kompetencji w zakresie wykorzystania mediów.

Rezultaty badania

Na wstępie należy dodać, że matka opisująca swoje doświadczenia w wychowaniu dwuletniej córki jest bardzo świadomą osobą w zakresie wykorzystania mediów społecznościowych. Mimo iż ma pewność, że dobrze zabezpieczyła swoje media przed niewłaściwymi treściami, zdaje sobie sprawę, że korzystanie z mediów mobilnych nie zawsze jest dobre dla jej córki. Twierdzi:

Często się zastanawiam, czy nie robię jej krzywdy?

¹⁵ S. J u s z c z y k: *Badania jakościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013.

¹⁶ K. R u b a c h a: *Metodologia badań nad edukacją*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008, s. 133.

Jak wskazuje, córka używa urządzeń mobilnych tylko w ograniczonym zakresie. Trudno wskazać dokładny czas korzystania przez dziewczynkę ze wszystkich mediów, z relacji matki jednak wiem, że do głównych aktywności należy oglądanie bajek za pomocą mediów mobilnych (na ekranie smartfona) – 15–30 minut dziennie – oraz używanie smartfona – 10–15 minut dziennie. Matka przyznaje, że kiedy córka była chora, zdarzało się jej oglądać bajki dłużej. Co ciekawe, były to bajki pełnometrażowe, trwające około jednej godziny. Należy dodać, że w tym wieku uwaga dziecka ma charakter mimowolny, charakteryzuje się słabą koncentracją i przerzutowością¹⁷. Z punktu widzenia wieku rozwojowego dziecka taki czas skupienia na jednej bajce należy uznać za długi. Czas choroby to jednak specyficzne okoliczności, kiedy dziecko może być osłabione i zmęczone. Respondentka podkreśla, że córka nie ogląda tak długiej bajki w samotności, ale w towarzystwie rodzica. Podczas wywiadu dowiedziałem się, że dwuletnia dziewczynka lubi korzystać z mediów w towarzystwie dorosłego, ponieważ wtedy wywiązuje się specyficzna interakcja w komunikacji. Małe dziecko stara się opowiadać na swój sposób to, co dzieje się na ekranie danego medium, i obserwować reakcję osoby dorosłej.

Dwuletnia dziewczynka używa smartfona matki najczęściej do przeglądania zdjęć różnych osób, które rozpoznaje (wypowiada ich imiona). Rozpoznaje również okoliczności, w jakich zdjęcia były zrobione. Jest to dla dziecka forma rozrywki, o którą potrafi się ono upomnieć; swoją radość okazuje uśmiechem, podskokami, swoistymi komentarzami. Co ciekawe, jeśli przez przypadek włączy na smartfonie inną aplikację, szuka wzrokiem osoby dorosłej, która może powtórnie uruchomić galerię zdjęć na telefonie. Smartfona ojca dziewczynka używa przede wszystkim do oglądania dwóch ulubionych bajek – innymi bajkami nie jest zainteresowana. Zapamiętała więc, że telefon matki służy do przeglądania zdjęć, a telefon ojca do oglądania bajek. Zdarza się, że ulubione bajki ogląda również na większym formacie – na ekranie telewizora lub laptopa, natomiast nie używa tabletu. Okazuje się zatem, że opisywane dziecko najczęściej używa smartfona. Potwierdzone to jest w badaniach Agnieszki Bąk, która pisze, że „wśród dzieci dwuletnich właśnie smartfon był najczęściej używanym urządzeniem”¹⁸.

Zdarzało się, że opisywane w badaniach dziecko naśladowało postacie z bajki, na przykład skaczącego misia, a gdy było młodsze, starało

¹⁷ E. Ledzińska, E. Czerniawska: *Psychologia nauczania. Ujęcie poznawcze*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2011, s. 133.

¹⁸ A. Bąk: *Jak małe dzieci korzystają z urządzeń mobilnych? Raport na podstawie danych zebranych od rodziców*. „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2015, vol. 14, nr 3, s. 56–82.

się poruszać w rytm usłyszanej ze smartfona muzyki. Na tym poziomie rozwoju kształtuje się empatia. Opisywana dziewczynka potrafi komunikować rodzicom, że postać z bajki jest chora, że ma chorą nogę, ponieważ ta jest owinięta bandażem. Podczas oglądania bajki dziewczynka potrafi się również przestraszyć; strach, który komunikuje rodzicom, pojawia się na widok Świętego Mikołaja. Okres około 2. roku życia związany jest z rozwojem mowy – za jej pomocą rozwój emocjonalny zyskuje nowy wymiar. Początkowo dziecko dwuletnie zaczyna używać podstawowych słów określających smutek, przyjemność, złość, szczęście i strach¹⁹. Jak wskazuje Janusz Gajda, „dziecko niemal od urodzenia zaintrygowane jest ruchem i dźwiękiem, ogląda przesuwające się obrazki na szklanym ekranie. Później stopniowo więcej rozumie, reaguje śmiechem, smutkiem, a nawet płaczem. Jedne programy odrzuca, inne chce oglądać, czeka na nie”²⁰.

Jaki jest poziom umiejętności obsługi mediów używanych przez dziecko dwuletnie? W wywiadzie ustaliłem, że poziom ten kształtuje się i zależy od obserwacji i własnych doświadczeń dziecka. Uczestniczka wywiadu opisuje córkę, która w smartfonie potrafi przewijać zdjęcia, uruchomić opcję „dalej”. Gdy widzi ikonę filmiku do odtworzenia, wie, że trzeba dotknąć środka strzałki (w kształcie trójkąta), aby film odtworzyć. Potrafi powiększyć i pomniejszyć elementy na ekranie, przewijać ekran w górę i w dół, w prawo i w lewo. Dziewczynka nie jest w stanie odblokować telefonu. Wie, że jak pojawi się czarny ekran, to należy znaleźć dorosłego, który odblokuje smartfona. Matka twierdzi, że córce zdarza się nieświadomie (lub mało świadomie) wysłać komuś wiadomość, zdjęcie za pośrednictwem komunikatora, a nawet zadzwonić. Natomiast świadomie komunikuje rodzicom, że chciałaby do kogoś zadzwonić, i szuka osoby, która pomoże wykonać tę czynność.

Pierwszym medium, z którym dziecko (wówczas roczne) miało do czynienia, które było przez dziecko świadomie włączane i wyłączane, był telewizor. Dziewczynka pilotem potrafi włączyć i wyłączyć odbiornik, nie potrafi jednak intencjonalnie zmieniać kanałów. Badana matka uważa, że dzieci dwuletnie bardzo szybko uczą się obsługi współczesnych mediów, a korzystanie z funkcji dotykowej ekranu jest dla dzieci tak naturalne, że zawsze, gdy mają do czynienia z ekranem, próbują dotykać go, aby manipulować obrazem, pomimo że takiej funkcji medium to nie posiada. Dwuletnia dziewczynka poznaje media poprzez własne doświadczenie, poprzez dotyk, ale również poprzez naśladow-

¹⁹ H.R. Schaffer: *Psychologia dziecka*. Przeł. A. Wojciechowski. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009, s. 156.

²⁰ J. Gajda: *Media w edukacji*. Kraków: Impuls-Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, 2008, s. 123.

nictwo i dzięki rodzicielskiemu doradztwu – rodzice służą za przewodników, udzielają pomocy, pobudzają do określonej aktywności²¹.

Z bajek oglądanych w smartfonie lub na ekranie laptopa dziecko nauczyło się kilku słów. Natomiast dziewczynka, jak mogłem zauważyć, rzadko przegląda książki z obrazkami, ponieważ jest to dla niej nużące. Najczęściej ogląda dwie lub trzy strony jednej książki, po czym bierze następną. Zdaniem matki, dziecko dwuletnie szybko się nudzi książkami, są one mało atrakcyjne i dlatego dziewczynka nie potrafi skupić na nich dłużej swojej uwagi. Świat ruchomy, świat interaktywny, w którym można coś powiększyć i pomniejszyć, jest atrakcyjny i dlatego taki absorbujący. Kobieta wskazuje, że jej dziecko potrafi w tym samym czasie skupić uwagę tylko na jednej czynności. Dłużej skupia uwagę na telefonie niż na książce z obrazkami. Jest jednak w stanie zostawić telefon, mimo iż coś w nim przeglądała, i zrobić coś innego, coś, co ją bardziej zainteresuje. Z tego powodu dziecko nie wykonuje innych czynności (korzystanie z toalety, spożywanie posiłków) podczas oglądania bajek czy korzystania z telefonu.

Opisywana dwuletnia dziewczynka lubi korzystać z mediów, co nie oznacza, że korzysta z nich w nieograniczonym zakresie. Matka opisuje, że najczęściej chęć zabawy takimi mediami pojawia się u dziecka w sytuacji, kiedy widzi ono, że ktoś korzysta z telefonu, lub zauważy pilot do telewizora. Dwulatka sama wie, w jaki sposób chce używać telefonu, ostatnie słowo należy jednak do jej matki. Dziewczynka nie lubi, gdy ktoś przerywa jej oglądanie bajki, wówczas grymasi i wpada w złość. Zdaniem matki, sposobem na uniknięcie nieodpowiedniego zachowania dziewczynki jest zaczekanie, aż bajka się skończy. A ponieważ oglądane przez dziewczynkę bajki zazwyczaj nie są długie (kilkuminutowe), nie stanowi to dla kobiety żadnego problemu. Twierdzi:

Ja to rozumiem, bo też bym się zdenerwowała jako dorosły, gdyby ktoś mi coś przerwał.

Respondentka jest świadoma zagrożeń wynikających z używania mediów, dlatego jej córka używa urządzeń mobilnych w ograniczonym zakresie. Mówi:

najczęściej pojawia się mój strach o to, czy nie jest to o pięć minut za dużo. I to dlatego, że mam dużą świadomość, że jest w momencie, kiedy

²¹ S. Meadows: *Rozwój poznawczy*. Przeł. A. Bezwińska-Walerjan. W: *Psychologia rozwojowa*. Red. P.E. Bryant, A.M. Colman. Poznań: Zysk i S-ka, 1997, s. 45.

przyzwyczajają się do różnych rzeczy [córka – T.H.], jest na tyle plastyczna, że szybko przyswaja coś nowego.

Matka nie twierdzi jednak, że jest to uzależnienie, uważa natomiast, że im częstszy kontakt takiego dziecka z mediami mobilnymi, tym większa potrzeba korzystania z nich.

Konkluzja

Zaprezentowane wnioski z przeprowadzonego wywiadu, choć nie powinny być uogólniane, to mogą dotyczyć wychowania w rodzinach zbliżonych do opisywanej, w rodzinach, w których rodzice zarządzają wizerunkiem swoich dzieci w mediach społecznościowych²² oraz nie ograniczają dzieciom kontaktu z tymi mediami. W niniejszym artykule opisano sposób wykorzystania mediów przez dwuletnie dziecko. Zarysowany został pewien „szkic” wykorzystania mediów przez dziecko dwuletnie, wkraczające w wiek przedszkolny, w którym otaczający małego człowieka świat poznawany jest poprzez działania manipulacyjne, eksperymentowanie i zabawę²³. Dziewczynka rozpoznaje osoby i miejsca widniejące na zdjęciach wyświetlanych na ekranie smartfona, potrafi nazywać imionami znajome osoby na tych zdjęciach. Dwulatka, kiedy ma taką potrzebę, dopomina się o włączenie laptopa, telewizora lub smartfona, szczególnie w sytuacji, kiedy dorosła osoba zaczyna z tych urządzeń korzystać. Dziewczynka po swojemu potrafi zakomunikować, w jaki sposób chciałaby użyć telefonu. Kiedy skończy się emisja jej ulubionej bajki lub działanie aplikacji na przykład do przeglądania zdjęć, wymownym wzrokiem prosi dorosłą osobę o ponowne jej włączenie. Dwuletnie dziecko nie ma wielu ulubionych bajek, najczęściej jest to jedna bajka lub dwie, którymi w sposób szczególny się interesuje przez dłuższy czas, nie ma zatem w tym zakresie dużej różnorodności. W kolejnych miesiącach dziewczynkę interesować mogą zupełnie inne bajki. Zdarza się, że dziecko naśladuje skaczące lub tańczące postacie z bajek. Na swój sposób stara się okazać empatię bajkowym postaciom, na przykład poprzez komunikowanie dorosłej osobie, że bajkowej postaci stała się krzywdą. Nie jest to jednak poziom dojrzałej empatii znany dorosłym osobom, ponieważ na

²² A. Brosch: *When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook*. „The New Educational Review” 2016, vol. 43, s. 225–234.

²³ A. Budniak: *Prezentacja informacji o otaczającym świecie w czasopiśmie dla dzieci przedszkolnych*. „Chowanna” 2012, T. 2 (39), s. 145–158.

tym etapie rozwoju kształtują się jej załączki. W oglądanych bajkach dziewczynka potrafi rozpoznać postacie, których się boi. W takich sytuacjach szuka kontaktu z matką lub ojcem. Z oglądanych bajek nauczyła się kilku nowych słów. Poprzez naśladownictwo rodziców dwuletnie dziecko nauczyło się za pomocą pilota włączać i wyłączać telewizor (nie potrafi intencjonalnie zmieniać kanałów), przykładac telefon do ucha. Dziewczynka wykonuje takie operacje na smartfonie, jak: powiększanie i pomniejszanie elementów na ekranie, przesuwanie (przeglądanie) dalej zdjęć, włączenie bajki przez dotknięcie symbolu strzałki (*play*); nie potrafi odblokować telefonu, co wymaga zapamiętania odpowiedniego ruchu palcem. Dziewczynka nieświadomie potrafi wysłać z telefonu przypadkowej osobie zdjęcie lub mało zrozumiałą wiadomość. Wie, że telefon służy do rozmów, dlatego zdarza się, że prosi dorosłych, żeby wykonali za nią czynność połączenia się z jakąś osobą w celu przeprowadzenia z nią rozmowy. Dwuletnie dziecko szybko nudzi się tradycyjnymi, dostosowanymi do jego wieku książkami. Dziewczynka pośpiesznie przegląda dwie-trzy strony jednej książki, po czym zaczyna oglądać inną. Szybko przyzwyczajają się do używania nowych mediów, takich jak smartfon.

Racjonalne wykorzystanie smartfonów w wychowaniu rodzinnym dzieci dwuletnich jest dużym wyzwaniem dla współczesnych rodziców, którzy często nadmiernie użytkują nowe media, mają coraz mniej czasu oraz obarczeni są nawykami na przykład ciągłego sprawdzania telefonu. W takim wychowaniu – co chciałbym podkreślić – ważna jest również „pedagogizacja medialna rodziców”²⁴, ich samodyscyplina i konsekwencja w korzystaniu ze współczesnych mediów.

Bibliografia

- Applet K.: *Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?* W: *Psychologiczne portrety człowieka*. Red. A.I. Brzezińska. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005.
- Bauer Z.: *Nowe media*. W: *Słownik wiedzy o mediach*. Red. E. Chudziński. Bielsko-Biała: ParkEdukacja, 2007.
- Bąk A.: *Jak małe dzieci korzystają z urządzeń mobilnych? Raport na podstawie danych zebranych od rodziców*. „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2015, vol. 14, nr 3.

²⁴ M. Musioł: *Pedagogizacja medialna rodziny. Zakres – uwarunkowania – dylematy*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013.

- Brosch A.: *When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook*. „The New Educational Review” 2016, vol. 43.
- Budniak A.: *Prezentacja informacji o otaczającym świecie w czasopiśmie dla dzieci przedszkolnych*. „Chowanna” 2012, T. 2 (39).
- Frania M.: *Selected Aspects of the Family Environment of Creative People as Exemplified by Research Conducted among Academic Youth*. „The New Educational Review” 2010, vol. 20.
- Gajda J.: *Media w edukacji*. Kraków: Impuls-Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, 2008.
- Goban-Klas T.: *Komunikowanie i media*. W: *Dziennikarstwo i świat mediów*. Red. Z. Bajer, E. Chudziński. Kraków: Universitas, 2000.
- Huk T.: *Media jako czynnik wspierający rozwój dziecka w wieku przedszkolnym*. W: *Człowiek – media – edukacja*. Red. J. Morbitzer, E. Musiał. Kraków: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych, Uniwersytet Pedagogiczny, 2013.
- Juszczak S.: *Badania jakościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013.
- Kaczmarzyk M.: *Neurobiologia wyjątkowości dziecka w wieku 3–6 lat*. W: *Małe dzieci w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Pomiedzy utopijnymi szansami a przesadnymi zagrożeniami*. Red. J. Pyżalski. Łódź: Eter, 2017.
- Kostyrka-Allchorne K., Cooper N.R., Simpson A.: *Touchscreen Generation: Children’s Current Media Use, Parental Supervision Methods and Attitudes Towards Contemporary Media*. „Acta Paediatrica” 2017, vol. 106, issue 4 (April).
- Kuszał K.: *Charakterystyka rozwoju dziecka w wieku 3–6 lat*. W: *Małe dzieci w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Pomiedzy utopijnymi szansami a przesadnymi zagrożeniami*. Red. J. Pyżalski. Łódź: Eter, 2017.
- Ledzińska E., Czerniawska E.: *Psychologia nauczania. Ujęcie poznawcze*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2011.
- Meadows S.: *Rozwój poznawczy*. Przeł. A. Bezwińska-Walerjan. W: *Psychologia rozwojowa*. Red. P.E. Bryant, A.M. Colman. Poznań: Zys i S-ka, 1997.
- Musiał M.: *Pedagogizacja medialna rodziny. Zakres – uwarunkowania – dylematy*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013.
- Pyżalski J.: *Dzieci w wieku przedszkolnym w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych – w stronę zagrożeń*. W: *Małe dzieci w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Pomiedzy utopijnymi szansami a przesadnymi zagrożeniami*. Red. J. Pyżalski. Łódź: Eter, 2017.

- Pyżalski J.: *Technologie informacyjno-komunikacyjne a dzieci w wieku przedszkolnym – model szans i zagrożeń*. W: *Człowiek – media – edukacja*. Red. J. Morbitzer, E. Musiał. Kraków: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych Uniwersytet Pedagogiczny, 2014.
- Rosin H.: *The Touch-Screen Generation*. „The Atlantic”, April 2013. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2013/04/the-touch-screen-generation/309250/> [11.07.2017].
- Rubacha K.: *Metodologia badań nad edukacją*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008.
- Schaffer H.R.: *Psychologia dziecka*. Przeł. A. Wojciechowski. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009.
- Słownik wiedzy o mediach*. Red. E. Chudziński. Warszawa-Bielsko-Biała: ParkEdukacja, 2007.
- Tanaś M.: *Media w katalogu środków dydaktycznych*. W: *Pedagogika medialna*. T. 1. Red. B. Siemieniecki. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007.

Tomasz Huk

The Upbringing of the Touch Screen Generation Based on the Example of a Mother's Description of a Two-Year-Old Child's Activity

Summary: The article presents the results of a study conducted by the author in 2017 on the development of the “touch screen generation” based on the example of a mother's description of a two-year-old child's activity. The qualitative study shows that in family upbringing, a smartphone is the most widely used medium by the two-year-old child. Although very appealing and attractive to the child, this medium is not excessively used in the child's play. In addition, the results of the research show that the smartphone may perform an educational function in the upbringing of a two-year-old child and that it is a medium the use of which quickly becomes a habit for a child.

Key words: a two-year-old child, media, smartphone, mobile phone, education

Tomasz Huk

Die Erziehung der Touchscreen-Generation am Beispiel der mütterlichen Beschreibung der Aktivitäten eines zweijährigen Kindes

Zusammenfassung: In dem Artikel werden die Ergebnisse der von dem Verfasser im Jahre 2017 durchgeführten Untersuchungen zur Entstehung der „Touchscreen-Generation“ am Beispiel des Benehmens eines zweijährigen Kindes dargestellt. In quantitativer Untersuchung hat man nachgewiesen,

dass bei familiärer Erziehung eines Zweijährigen das meistbenutzte Medium ein Smartphone war. Trotz seiner Anziehungskraft war das Medium im Kinderspiel nicht übermäßig gebraucht. Den Forschungsergebnissen zufolge kann das Smartphone gewisse Bildungsfunktionen bei Erziehung eines zweijährigen Kindes ausüben und schnell zur Gewohnheit des Kindes werden.

Schlüsselwörter: zweijähriges Kind, Medien, Smartphone, Telefon, Erziehung